

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek.

List velja s poštino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. za četr leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu. — Ustanovniki in deležniki tiskovn. društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodava knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi ne sprejemajo. — Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr., in vsakokrat za kolek 30 kr.

0 pre naredbi srenjskih zadev.

VI.

Rado se nam od neke strani očita, da smo „fevdalci“. Če pa, kakor je to storil „Gospodarjev“ vrednik lansko jesen, liberalnega gospodiča vprašaj, kaj da si pod fevdalstvom misli, bo obmolknol, bodisi da ne vé, kar beseda v sebi ima, ali se pa sramuje očitati komu stvari, s katerimi le hudobni in lažljivi hujskalci nevedne ljudi plašijo in slepijo. — Pri tem, da odkrivamo ljudem hude rane novih srenjskih razmer, nimamo prikritih oči, da ne bi vidili mnogih napak v prejšnjih napravah. Držimo se pa modrega ravnila: Zavreči, kar je slabo, pridržati pa, kar je očitno dobro in koristno. V tem in nijednem drugem smislu smo „konservativci“, in to bi moral biti vsak, kdor se ne drži napčenega načela: Podreti vse, kar je nekdanj bilo, naj je še tako dobro in koristno, in to le zato, ker je nekdanj bilo! Mi ne zagovarjamo nekdanje podložnosti, onega fevdalstva, po katerem je kmet sužnik bil samovoljnemu grajščaku. O tej podložnosti pa ni več govoriti, ker je za vselej odpravljena in se ne more nikdar več povrniti. In če so bili ob poslednjih volitvah šuntarji, ki so slovenskega kmeta proti konservativno-narodni stranki s tem hujskali, da hoče ona nekdanjo tlako in desetino zopet vpeljati ter so ljudje zapeljivcem na limanice šli, se mora človek za glavo prijeti in vprašati, ali je mogoče, da se tolika neumnost še tiska in javno govori, in da je bedakov, ki to verujejo?

Nepristojno in nadležno je bilo pri stari napravi tudi to, da niso bili za pravosodje določeni sodnijski okraji, ter so ljudje ene politiške gosposke spadali v nekterih okrajih pod drugo sodnijsko gosposko, kar je daljnih, nepotrebnih potov

ljudem prizadevalo. — Kar se še očita prejšnjim razmeram, se mora pripisovati splošnjemu absolutizmu ali samovolji, ter so bili vsi avstrijski narodi v enakej stiski nesvobodni. Še zdaj se pa stareji ljudje, ki so si zadosti skusili nove „svobode“, radi spominjajo, kako pristo in cenó da je bilo uradovanje svoje dni. Ko bi se bile po odpravljeni zvezi podloštva, po odpravljeni desetini in tlaki obstoječe uradnije v cesarske spremenile, ter bi se bilo sčasoma vse popravilo in pre naredilo, kar se novim razmeram ni več prilegalo, koliko strašanskih stroškov in napak bi se bilo ljudstvu in državi sami prihranilo! Toda liberalizem ne pozna potrpljivosti, polagoma in previdno postopati mu ni mogoče. Njegovi pokončevalnosti so se morale podati vse naprave, ktere je stvarila dolgoletna skušnja in živa potreba, ki so tudi skoz in skoz kot porabne in koristne se skazale. —

Pred vsem se je skusila učilišna teorija: „Pravosodje se naj loči od uprave“, v kterej stvari še do denes vsi pravdoslovci niso enih misli, ktera pa za ljudstvo na kmetih in za nižje sodnje stopnje nikakor ne sodi. Vsled ločenja pravosodja od uprave so se vzele ljudstvu bližnje gosposke in ustvarile mnoge nove in za te napravile neprimerno obširne okrajine. Tako so ljudje bili primorani delati milje in milje daljne poti in velike stroške, za navrhek še pa imajo zgubo časa in zaostale dela doma.

Ves gmotni dobiček kakor tudi dobrota naglega in cenega pravnega varstva pripada le mestom in nekterim trgov, kder so gosposke na kupu skupej, kamor toraj kmetijsko ljudstvo nositi mora svoj denar, ki ga troši po krémah. V oddaljenih krajih so pa prebivalci okraja brez pomoči in pravne obrambe; le z navidezno pravico „krajne policije“ bi si naj sami pomagali! Pomagaj si, če si moreš! In pomoči ni kljubu temu, da se je

mnogim srenjam samostalnost vzela ter so se v novo, večjo „krajno“ srenjo zložile.

Z enako naglico so se postave kovale, druga za drugo. In ker se v naglici na vse pomisliti ne móre, se popravljajo in krpajo v enomer prenačljene postave in z novimi zamenjavajo, tako da postaj, postavnih dodatkov ni ne konca ne kraja. — Čeravno so ljudske razmere priproste in prvotne ostale, kakoršne so bile, so vendar pomnožili advokate in vpeljali notarjev, katerih bi ljudstvo pri svojih uradnijskih opravilih čisto lahko pogrešalo.

Da ne omenimo mnogih drugih, kmetijskim srenjam silno škodljivih postav, kakor one o prosti ženitvi, o prosti razdelitvi zemljišča itd., vzamemo tukaj le še v misel, kako da se kmetijski stan — v imenu višje purgarske inteligencije — pri vseh volitvah v umetno napleteno manjšino stavlja. Kmetске občine smejo voliti zastopnikov v okr. odbor, v deželni zbor, po najnovejši volilni postavi bodo naravnoč volile še v drž. zbor; ali po premedenih volilnih postavah ni ljudstvu mogoče, po številu duš in po znesku davka primerneга števila zastopnikov si pridobiti! — Ko so se tako vse razmere javnega življenja zamotale in več menj pokazile, se je slednjič še podpihal nemir med državo in cerkvijo, med cerkvijo in šolo, ter je povsod razdvoj, ujedanje in splošna nevolja.

Cerkvene zadeve.

Zgodovina lavantinske škofije.

Stolni kapitel ali zbor lavantinski.

Že 20. avgusta leta 1212., torej 16 let po-prej kakor lavantinsko škofijo, ustanovil je veliki škof solnograški, Eberhard II. v mesticu sv. Andraža v labodski dolini samostan za korarje, ki so živeli po redu sv. Avgušтина in se zatorej imenovali „avguštinski redovniki“ ali korarji. Redovniki so opravljali v stolni cerkvi poznejšega lavantinskega škofa službo korarjev; njih proš pa je bil višji dijakon lavantinske vladikovine.

Po raznih nezgodah je pa ta samostan sčasoma toliko ubožal, da si korarji po smrti svojega prošta Franca Jurja Mesnerja, 10. junija 1798 niso upali več novega prošta izvoliti. Vsled tega je red Avguštarjev propal. — Še le 10. aprila 1825 je cesar Franc I. vsled prošnje tadašnjega lavantinskega knezoškofa Ignacija ustanovil novi stolni kapitel za lavantinsko škofijo. Imel je kapitel po cesarjevi določbi prošta s tremi korarji, kojim je plača odkazana bila iz cerkvenega zavoda, in šest častnih korarjev. Tako uredjen je ostal lavantinski kapitel do l. 1846. 3. dne marta t. l. je pa cesar Ferdinand I. vsled prošnje knezoškofa Frančiška Kutnarja dovolil in določil,

da naj ima lavantinski stolni kapitel v prihodnje 6 korarjev ali kapitarjev, naime: infuliranega prošta, infuliranga dekana in 4 korarje; poleg teh pa 6 častnih korarjev. Da je od l. 1859 sem tudi mariborski mestni župnik ud lavantinskega stolnega kapitela, smo že prej omenili.

Prošti lavantinskega stolnega kapitela ali redništva so bili do zdaj: Jelšenak Jan. Pavel 1825—1827; Friedrich Franc 1835—1866; Pikel Mihael, 1866—1867; Dr. Vogrin Lovro, 1867—1869 in sedanji preč. proš Sorčič Franc 1870.

Duhovšnica lavantinske škofije.

Po srečno odpravljenih Jožefinskih generalnih semeniščih, katere so se začele leta 1783 in nezmerno veliko škode v kat. cerkvi napravile, ste imele lavantinska in krška škofija vkupno semenišče in bogoslovsko šole v Celovcu. Jeseni leta 1850 so potem rajni knezoškof Anton Martin Slomšek en del duhovšnice, to je 4. leto lavantinskih bogoslovcev v šent Andraž preselili, naj bi svoje bogoslovce vsaj eno leto v svoji hiši in pod svojimi očmi imeli in jih tu za pastirsko službo in za prejem mešnikovega reda pripravljali. — L. 1859 v jeseni je pa lavantinska škofija o preselitvi škofovega sedeža na Štirsko po prizadevanju in žrtovanju knezoškofa Antona Martina in vse hvale vredne duhovščine svoje lastno semenišče z bogoslovskimi šolami v Mariboru dobila.

Gospodarske stvari.

Gnojenje vinskih trt s kalijem (potašljem.)

Ker vinoreju mnogokrat mogoče ni, večjih vinogradov tako pognojiti kakor bi rad in bi treba bilo, porabi vendar vsako leto vsaj toliko gnojnega materiala, da pognoji brajdam in sepom (žlakom), odkodar tudi bližnjim, navzdol zasajenim trtam hranilne moči dohajajo. Vse je pa na tem, kako in s čim da se gnoji, in kako da se gnojenje ceneje in lažje godi, posebno dan denešnji, ko se delo kakor tudi gnojni material vedno dražje plačevati mora.

Namen mi ni, obširno razlagati gnojenje vinogradov; hočem le razglasiti poskušnjo, ki se je pri meni prav dobro obnesla, namreč gnojiti vinske trte s kalijem ali potašljem. S popisom te poskušnje bi rad vinorejce spodbudil, da tudi oni poskusijo in vspeh svojim rojakom naznanijo.

Vsakdo ve, da se mora zemlji, kadar je izmolžena, z gnojem sopet nadomestiti, kar je rastlina na njej posrkala, inace dobrega pridelka ni. Trta dobiva hranilne moči iz zemlje, na kateri raste; kar je toraj popije, se mora zemlji pognojenju vrniti. Dopričano pa je, da ravno trtin pepel več kakor ktere koli lesne sorte (vrste) ogelnokislega kalija (potašlja) v sebi ima. Ta pa je duša vsemu rastlinskemu življenju.

Znano je tudi, da trsni porobek (štrcelj=wurzelstock) ves oživi, krepko poganja in obilnejše nastavlja, če se zemlja okoli njega z navadnim popelom umesi. Tako se tedaj s peščico pepela iz drv zemlji obilno povrne, ako se rezniki požgejo in pepel v pognojenje trsja porabi, kar posebno v onih krajih izvrstno ugaja, kder je malo drv. Naj povem zdaj svojo dejansko skušnjo.

Na solčnem zidu svojega dvorišča sim si zasadil trto rudečega kraljevega španjola (Gutedel), ki je prav krepko rasel in pred 3 leti v prvič kacih 20 grozdov rodil. Do meseca avgusta je trs z grozdem vred brez vse premembe lepo se razvijal, naenkrat pa začne oboje vidoma slabeti, spoznati pa nisem mogel, odkod to? Trsovega listja se prima rja in listje se krči, grozdje pa v razvitku zaostaje, le za silo dozori ter je bilo blede in slabega okusa. Misliti si druga nisem mogel, kakor da je kaki mrčes korenine poškodoval, ali pa, da je sploh zemlja oslabela. Sklenem toraj po nagli pomoči uimo odpraviti.

Odgrniti pustim zemljo noter do korenin, vzamen $\frac{1}{2}$ funta priprostega potašlja, ga podelam s zemljo ter zasujem ž njo korenine; in ker je bila silna vročina, ukažem nekoliko dni trs z vodo po malem zalivati. — Ker je grozdje z listjem vred že ugonobljeno bilo, nisem ono leto druga še mogel zapaziti, kakor da je bolezen naenkrat ustavljena bila, kajti mlado perje na trsovih vršičih je mahoma prav lepo zeleno postalo.

Kako vesel sim pa bil prihodnjo spomlad, ko vidim, da so mladike vse zdrave lepo zelenele, mnogo grozdov nastavile in krepko rasle! Od cvetenja do popolnega dozorenja so se čisto v redu razvile, grozdiči niso imeli, kakor je pri tem trsu na brajdah navadno, redko razstavljenih, blede — rudečih jagod, marveč kakor od španjola sredi drugega trsja v dobri zemlji bili so grozdi zagorelo-rudeči, prekomerno veliki z debelimi jagodami.

Lansko leto ponovim gnojenje s kalijem in vspeh je bil ravno tako povoljen; trs nastavi ne navadno čvrstih mladik, les je bil zdrav, plodna očesa krepke. Kakih 100 grozdov pustim na trsju do 4. decembra, ko je namreč prvi mraz nastopil, do katerega časa je tudi listje zeleno ostalo, kakor je bilo poletni čas. — Grozdje je pa bilo tako sladko in okusno, da ne more bolj biti.

Po večem se s kalijem se ve da vinogradi gnojiti ne dajo; ker pa posamesnih trsov ni težko po tem načinu gnojiti, in ker cent kalija le 10 gld. stane, blizo toliko kot navadnega pepela, bode vinorejec le za kakih 5 kr. potašlja potreboval, da si vsaj nekatere, najbolj priljubljene trse pognoji, ki mu bodo s stoternim sadom trud in stroške lepo povrnoli. Mislim tudi, da utegnemo po gnojenju s kalijem v okom priti toliko pogubnej trsnej uši (filokseri), ktera se je tudi pri nas tu in tam že pokazala.

V Celju 6. aprila 1873. J. M. Wokaun.

O vinstvu,

ali kako se vino v kleti oskrbuje.

(Spisal Franjo Jančar.)

Kedaj se mošt pregleduje?

Vlastnik se veseli obilne, dobre vinske kapljice; ni mu torej zameriti, ako se za tri dni po pretakanji sopet poda v pivnico, toda varno in pazljivo va-njo stopa, ter pregleduje: ali ni kje obroč počil, ali čepi dobro držijo in ne spuščajo, ali ne meče mošt skozi piliko ven, ali ne moči ktera doga in ne teče indi skoz katerega soda itd. In če se tacega kaj zapazi, se naj brž popravi, ali se pokliče zveden človek, sodar, da to stori. Tako pride skrben gospodar sopet za tri dni, in na isti način pregleduje in popravlja.

Kaj je za 10 ali 14 dni storiti?

V tem času je mošt že zavrel, in je torej vino; vino pa se mora doliti. V ta namen se dene tisti sod na leseno pipo, ki ni bil tako napolnjen, kakor drugi sodi, kar se pri pretakanji večidel zgodi. Livnik in ročka se vzameta, ta se natoči, livnik pa v levi roki nad piliko ali ob piliki cev drži; z ročke se vino v livnik vlija in pazi, dokler sod ni do doge napolnjen. Za polnež se potrebuje večkrat 4 do 5 bokalov vina, včasi tudi manje za en sod, kakor je namreč bil sod poprej napolnjen. — Odsehdob se vsaki 8. dan novo vino doliva, vendar ga ne gre do vrha nalivati, ker še vino vedno vre.

Kako se pilike zadelujo?

Po burnem vrenji se je mošt vlegel, in kar se še sedaj godi v sodu, ni več tako nevarno, ker se bolj mirno giblje. Zato se sedaj listje odpravi, in ker sodov do vrha napolniti ni, temuč le blizo pilike, zamoremo čepe rahlo v pilike djati, in sicer zato, ker bi trdo zabito vino sod lahko razgnalo in potem izteklo, če bi veter nastal in bi se vino bolj vzdignilo.

Kedaj se vino v drugič pretaka?

Mošt se je pred vrenjem pretočil; nekteri pa ga po zavrenji v prvič pretakajo, tedaj meseca novembra ali decembra; kar se nikakor opustiti ne sme, ako se ni mošt pretočil, kakor smo že rekli, da se namreč brž, ko se je debela nesnaga v moštu vsedla, in še ni vreti začel, naj pretoči. Ako se po našem nasvetu ravná, postane vino veliko glajše memo onega, ktero se ni kot mošt pretočilo. Pa tudi potem ga je treba spet pretočiti, ker je še dosehdob vedno na tihoma vrelo, in še ni čisto; česar se bomo o pretakanji prepričali. V drugič se pa vino pretaka meseca januarja ali saj februarja. Od prvega pretakanja do sedaj se je namreč že večidel vino vleglo, in drože so se vsedle, vino pa se je sčistilo, kolikor je namreč jesensko vreme dopuščalo.

Kteri čepi so najboljši?

Nekteri imajo ostružene ali zdrakslane čepe za dna in pilike, kar je vse hvalevredno. Toda vsak les ni dober, ker rad moči in se po takem veliko vina zgubi. Še celo slivov in hrastov les ni držeč; a vendar je najboljši, ker je trd. Da so čepi zanesljivi, se naj pred rabo v olju skuhamo, tako se napojijo in dobro držijo.

Kakošno je vino, ki se od grozdja v snegu natrganega pridobi?

Vino, ktero se od grozdja v snegu natrganega dobi, je večidel dolgo kalno in gosto, ker ne more hitro in burno zevreti, in to zato ne, ker je grozdje premrzlo na tlačilnico prišlo; torej tudi daljši čas potrebuje za vrenje in čiščenje, včasih več let; vendar ostane sladko in gladko, le zgodnja se težko. Inače pa se z moštom in vinom ravno tako ravna, kakor z drugim, ktero je bilo o prijetnem jesenskem času pospravljeno. Ostane pa vsekako bolj prazno, če je v mrazu ali celó v snegu grozdje natrgano bilo, ker je po takem bolj vode navdano.

Dopisi.

Iz Celja 14. aprila. (Liberalizem raste in vera peša.) Koliko so že slabše novine, ki so navadno edini vir puhle učenosti mnogim mestjanom in tudi tržanom, v našej deželi škodovale, so pričča tudi naši mestjani; in ako bi mi kdo tega ne veroval, naj bere mirno 3 moje razloge, iz katerih hočem rečeno dokazati. — Več let že v celjskeji „nemškeji“ cerkvi razun nedelj ni bilo tako imenovanih postnih pridig, deloma zato ne, ker farnej duhovščini časa pomenjkuje, deloma ker se ni tolika potreba kazala, vsak katoličan pa itak zadostuje svojim dolžnostim, ako le po nedeljah Božjo službo obiskuje. Letos pa je vsak petek imel nemško pridigo č. o. Ferdinand Plattner iz kapucinskega reda in Nemeč po rodu. V lepo razumljivi besedi razlagal je resnice iz trpljenja Gospodovega; ali glej — še cerkvene klopi niso bile polne poslušalcev, mestjanov moškega spola pa ni bilo toliko viditi, koliko imaš prstov na eni roki. Pred 15 ali 10 leti bilo je to še vse drugače; vidil si pri enakih priložnostih obilno mestjanov, zdaj pa vsa olika v tem obstaja, da se nič ne veruje.

To preziranje vsega, kar je dozdej vsakemu količkaj vernemu katoličanu sveto bilo, se je še posebno na veliko saboto pokazalo, ko je gosp. župan dr. Nekerman po sklepu drugih mestnih odbornikov na večer sklical shod vseh mestjanov v kerče pri „Levu“, da se posvetujejo zastran zahvalnega pisma do svitlega cesarja, ker je volilno reformo potrdil. Bi se li to ne bilo dalo za par dni odložiti, da se taki dnevi, ki so sveti vsakemu katoličanu, ne oskrunjajo z nepotrebnim gostovanjem in veselicami?

Pa to še ni vse. Naj bi svet zvedel, da so Celjani med liberalci v prvi vrsti, in da za nje cerkveni koledar nijedne veljave več nima, so s privoljenjem gosposke večeraj na Velikonoč naši gledišni igralci predstavljali „norea in noro“ — „der Narr und die Närrin“. Res lep predmet za taki den! Igre so ta veliki praznik prepovedane; da bi se pa nepostavnost zakrila, so jej dali lepo ime, češ, da se igra v prid „šolskemu fondu“ ali šolskemu penezu! Bode li šola po takih doneskij obogatela, ne vem; to pa je gotovo, da, kar se Jezuitom krivo očita, da jim namreč namen sredstva posvečuje, se mora po vsej pravici nasprotnikom Jezuitov očitati! — Da pri vsem tem grdem početji naše slovensko ljudstvo deleža nima, mi ni treba omenjati; pri vsaki slovenski Božji službi so cerkve natlačene in verni Slovenci še svetke v pravem duhu posvečujejo, kar se je vidilo pri Božjih grobih, pri ustajenji in velikonočna praznika. De bi le nemški liberalizem katoliškega Slovenca ne okužil!

V Ljubljani 14. aprila. Med tem, ko pišem te vrstice, se razlegajo pa dvorani v kazini napolnjeni možem, kateri so pomagali znameniti volilni reformi na noge. Zbranih je namreč v tej političnih blamaž že navzeti, dvorani nekaj c. k. uradnikov z deželnim predsednikom, grofom Auerpergom, katerim se je pridružilo nekoliko slave željnih in ob političnem krikju živečih sanjačev družin stanov, in tako je lepo skupej ljuba ustavaška familija. Kar se bo govorilo, ostane med četirimi stenami, kajti dežela se ne briga za to, kar se tukaj fantazuje ali sklepa; toraj bodo brezštevilni navdušeni „hoch!“ odmevali se le od sten v dvorani, po deželi se kaj tacega ne razlega. Dasi je znameniti odsek za obhajanje volilne reforme, v kterega je bil izbran tudi neki politično čisto neizobraženi kamnosek jako obskurnega imena, razposlal po deželi vsim svojim privrženecem povabila k „banketu“, jih je priromala vendar le jako pičila peščica, kateri so se nastavljali krog kazine, nadejajé se, da jih bo svet prišel občudovat kakor junaške boritalje za svobodo in omiko; a zmotili so se, nihče se ni zmenil za nje, razen Dežmanovih čuvajev, kateri so bili jako blagodarno razstavljeni po drevoredu, da bi bili pri rokah, ako bi od narodne strani kaj počilo, česar so se bali, toda brez vsega uzroka. Pametno ljubljansko prebivalstvo misli o tem slavnem „banketu“ le to-le: „Gospoda v kazini ni pri pravi pameti; rajši bi šla pod milim nebom živat krasnega solnčnega pomladanskega dne. Obžalujemo jih, in le želimo da jih vendar enkrat pamet sreča.“ — Tako sodijo Ljubljančani, vse je mirno, nihče ne govori o tem „banketu“, in če bodo tudi poslali po listih telegrame navdušenosti, ktera danes po Ljubljani navdaja vsacega, bo vendar vsak, ki naše sanjače in sluge le količkaj pozna, vedel, koliko so taki telegami vredni.

Potrjenje volilne reforme nas ni posebno

osupnilo, kajti nihče pri današnjih okoliščinah ni drugega pričakoval. Iz kmetov nam dohajajo glasovi, iz katerih je videti, da se nam tudi zdaj ni bati za naše poslance, dasi je, kakor se govori, naš deželni predsednik priporočal ministerstvu, naj bi pri nas vlada volilno agitacijo sama v roke vzela. Po tem bi okrajni glavarji potovali po deželi, sklicevali volilce ter jim razlagali dobroto zastopanja po nemškutarjih ali liberalcih, kar bi bilo sicer truda polno, a jako nehvaležno prizadevanje, kajti naše ljudstvo jelo je samo misliti in se ne dá več strahovati po c. k. glavarjih, kakor nekdanj, ko se je pred takim pašem vsa okolica tresla. Zlasti bi se pa duhovščini po Auerpergovem nasvetu ostro imela prepovedati vsaka politična agitacija, kar bi pa po našem prepričanju nasprotnikom čisto malo hasnilo. Vsa dežela je namreč obsejana že s čitalnicami, bralnimi društvi itd. in še le pred kratkim se je ustanovilo troje taci družtev, namreč v Mengšu, v Dobu in v Vodicah. Na ta način ni mogoče, da bi se nemškutarsko seme, ako ga tudi vlada sama seje, kje prijelo in rodilo nemškutarske poslance. — „Domači prepir“, kateri se je vnel vsled zadnjih volitev ljubljanskega mesta, se je nekoliko polegel, le še tu pa tam šine iz kacega časnika kaka izkrica izpod ognjišča, pa se ne prime, temveč ugasne brez plamena.

Iz Pilštanja. 5. apr. (Liberalna puhlost in drznost.) Tiček se spozna po petju, liberalce nove sorte pa po psovanju kat. cerkve in duhovnikov. V tem kaže liberalce svojo prebrisanost in omiko! Pametni ljudje pa, katerim še brezbožna olika zdravega uma pokvečila ni, vidijo v tem le surovo srce in pomanjkanje prave omike.

Med take novošegne oblizance, ki se kot „omikanci“ šopirijo, spada tudi načelnik okr. zastopa v Kozjem. Ko smo Pilštanjčanje lansko jesen hoteli, kakor se spodobi, višjega pastirja ob priliki sv. firme dostojno sprejeti, ter smo trg in ceste v ta namen skušali lepo okinčati, ni dalo to omenjenemu oblizancu miru ter nas je na vso sapo odvrčal od tega, češ, da to mnogo čisto nepotrebnih stroškov prizadeva. Radi bi vedli, ali bi mu za stroške tudi žal bilo, ko bi tržanom kedaj na misel prišlo, njegaj s pokanjem možnarjev in sè slavaloki sprejeti?

Pilštanjski trg ima od pamtiveka pravico nekterih sejmov. Trg ima precej lastnega premoženja in posebnega trškega nadglednika, kateri vsako leto tržanom račun položi; to obstaja tudi kljubu temu, da se je naš trg priklenil k drugim davčnim občinam, ki so prišle tako ob svojo samostalnost.

Naš okr. načelnik pa je hotel tržanom pravico zatreti ter je čisto nepostavno ukazal, da se naj štantnina na javno dražbo da in najvišji ponudek blagajnici novejšje srenje pilštanjske izroči. Samovoljno se je toraj meni in tebi nič trgu pravica in lastnina vzeti hotela. Pri tem samo-

voljnem postopanju se je tudi okr. načelnik drzno srenje pri višji oblastnji počrnoti, da štantnino večjidel zapijejo! Še več. Naš okr. paša je prikrival svojo samovoljno uredbo z izmišljenim dovoljenjem deželnega odbora!

Višja deželna oblast je sicer vse te nepostavne uredbe ustavila; kdo nam pa povrne škodo, ki je navstala vsled vseh teh homatij, ko smo toliko potov, pisarij in stroškov imeli?

Ta dogodek je vzbudil v tržanih misel ločiti se nove polit. srenje in zadobiti si nazaj zgodovinsko pravico samostalne trške srenje. Res ne velja nič, siliti srenje v eno skupino. Vsaka naj skrbi za se, tako se nobeni krivica godila ne bo. Ti, ljubi „Gospodar“, imaš čisto prav, ko pišeš, da ne sodi srenje samovoljno in umetno drugo z drugoj vezati.

Iz Braslovč 14. aprila. Kakor se je v „slov. Gospodarju“ v nekem dopisu bralo, ravno tako delajo tudi pri nas nemčurji zoper banko „Slovenijo.“ — Nedavno gre eden naših kmetov v celjsko hranilnico s prošnjo, da bi mu nekaj denarjev sposodila. Ker se je pa prosilec pri banki „Sloveniji“ zavarovati dal, se nemčurski uradnik nad njim huduje in pravi: „Mi na ta slovenski sekurant nič ne držimo, in zato vam tudi posoditi nočemo.“ Ker pa kmetič ne neha prositi, in pa ko vidijo, da je po nevednosti v tako hudobijo zabredel, mu po svoji veliki milosti odpustijo in mu željo spolnijo. — Še več takih primerljejev bi se dalo povedati, pa moj namen ni, s tem nemškutarje poboljšati, ker jih vže predobro poznamo. Moj namen je le, slovenskim rodoljubom dokazati, kako potrebne bi nam vendar bile kmečke ali okrajne založnice, po katerih bi se naše ljudstvo nemčurjem iz rok spulilo.

Zatorej, rodoljubi na noge! posnemajmo vrle brate Čehe in ljutomerske narodnjake, ki so ustanovili založnico kmetom v pomoč. So zamogli ti, zakaj bi ne mi? Kmetič.

Iz Zreč, 14. aprila. — Kakor po drugod, tako se tudi pri nas godé strašne reči. 7. aprila pozno zvečer pride domu s Konjic žganja pijani Jaka Bogatin, kmet v Zlakovi, in začneta se z ženoj kregati, kakor je že navada pri tej hiši. Od krega pride do tepeža; mož pijan vrže ženo na tla in njo hudo davi, češ, ti moraš nocoj mrtva biti. Žena na ves glas upije, klicajé pomoči; žene brat Matevž sliši klic in gre brž ženi v pomoč, njo reši z rok moža, mož pa silno togoten vzame hitro puško iz stene in v svaka ustrelil. Matevž je bil hudo zadet, prejel je še vender sv. zakramente umirajočih in potem v malo urah umrje. Letá mož Bogatin je že večkrat rekel, da hoče ženo ustreliti ali pa sam sebe; enkrat je že bil namenjen sebe ustreliti, pa mu je žena puško vzela. Bil je že tudi večkrat v tožbah zavolj hudega tepeža; sodnija ga je tudi zdaj v svoje roke dobila. Da bi le kaj ostrejša postava za take bila! — Kakor se hudo z dobrim vedno

družji ter ste v vsaki fari dve sorti ljudi, tako je tudi pri nas v Zrečah. Po blagi želji našega občje spoštovanega g. župnika se je v naši farni cerkvi stari, zeló slabi križev pot odstranil, in mesto njega nov pripravil. 17. sušca je bilo slovesno blagoslovljenje. Prečast. g. Jož. Rozman, čast. korar in podžupnik Konjiški, so nam ga slovesno z odpustki blagoslovili vpričo več duhovnov. Imeli so tudi primeren govor, kako in kedaj se je križev pot začel, kako se mora pri opravi sv. križ. pota zadržati, da odpustkov deležen postane, in kako velik dušni dobiček da imamo od njega. — Križev pot je prav lepo zmalan na velikih tablah, veljal je 280 gld., pobožni farmani, fantje in dekleta so kaj radi darove za križev pot donášali. Je še — hvala Bogu — goreče ljubezni in vere med nami, Slovenci smo še vedno vneti za sv. vero, posebno tamkej, kjer so goreči, za zveličanje duš vneti duhovni pastirji. Posebna hvala gre pri tem delu našemu gosp. župniku P. E., ker si tako goreče in neutrujeno prizadevajo za primerno olepšavo Božje hiše, in ravno tako za dušni blagor svojih faranov. Bog nam ohrani skrbnega dušnega pastirja mnogo let!

Od sv. Florijana pri Rogatci. (Zopet živ dokaz, otroke brez varha ne puščati.) V četrtek 3. aprila sta zakonska družeta z okolice sv. Ane makolske fare pustila doma troje otrok, ter se na svoje delo precej dalječ od doma podala. Otroci v svoji nevednosti najdejo ožigalce, gredó v skedenj, naredijo ogenj — in v kratkem ste bili dve poslopji v plamenu. Otroci strahú ne vedó kaj početi, zbežijo v hišo, se skrijejo pod pesteljo; ali v kratkem je bila tudi hiša vsa žareča; krov in strop padeta skupej in vseh troje otrok stori nesrečno smrt v ognju. Našli so le še nektere kosčke od njih. Ostala sta zakonska brez strehe, hrane, obleke, in kar je največja zguba — brez otrok! — Kedaj bodo vender ljudje spoznali, kako koristno da je, poslopja si zavarovati in otrok brez varha ne puščati doma?

L. T.

Za poduk in kratek čas.

Turki pri Radgoni.

(Dalje.)

— Dobrih pet ur trpel je prvi napad Turčinov, — a hvala Bogu, sreče niso imeli. Ahmetbeg vidé, da mu spodleti vsako, bodisi še tako silovito prizadetje svoje vojske, škriplje z zobmi ter vnovič prisega, za toliko zgubo svojih strašno se znositi nad mestom. Potem da povelje, za ta den z naskokom prenehati in si počiti. — Kristjanje pa, dasi je padel marsikteri hraber tovariš, se veselja objemajo nad prvo zmago in zapojó na glas Vsemogočniku hvalo in slavo. —

Še nekaj dni stala je mestu sovražna vojska pred vrati, ter ponovila dvakrat siloviten na-

pad. Še dosta je pretilo nevarnosti, še dosta se prestalo strahú in prelilo krvi; ali vselej so spodleteli divjeošabnega Ahmetbega nakani; in Radgončani, enkrat zmagalci, niso se umaknili ne drugo ne tretjo pot, dasi so vidili, da jim je Turčin že obzidje spodkopaval.

Gotovo bi se pri vsej hrabrosti prebivalcev mesto bilo moralo ali prej ali slej udati, ker ljuti sovražnik ni odjenjal od napadov, ako ne bi bila prišla od druge strani še za časa pomoč.

Ta čas namreč, kar se je zamudil Ahmetbeg pred Radgono, zbirala se je hitro pri Lipnici zoper njega močna vojska. Glavar štajerske dežele bil je ono dobo vojvoda Arnešt, po svoji hrabrosti in telesni jakosti priimenovan „Železni.“ Brž ko se je Turak vzdignil bil v Bosni, počí glas po deželi o njegovih namerah. Naglo razpošlje tedaj Arnešt vitezom in drugim povelje, prihiteji urno na „lipniško“ polje. Tudi iz Kranjske, Koroške, Rakovske in celó iz Hrvaške si naprosi podpor. Ni mu dalo spatí, dokler Radgone, ki je bila krajna obramba vsej deželi, pogube in propade ne otme.

Z nenavadno hitrostjo snide se zares iz omenjenih dežel lepo število hrabrih vitezov in vojakov, skupej nad 10.000 mož. Urne hrvaške konjenike pripelje grof Nikola Frankopan, korenjaške Kranjce vitez Turjaški, krepke Korošce deželni glavar Oton Ehrenfels; bil je zares cvet moške mladine iz omenjenih dežel zbran, tako da vojvodi Arneštu, prišlemu iz glavnega mesta Gradca, srce veselja in nade zaigra.

Že je prihajal iz Radgone glas za glasom: „Brž na noge, mestu pojemajo moči!“ Hitro tedaj vojvoda, za glavo viši od družih, ogleda vojsko in jej postavi načelnike, ter se napoti zoper lupeža Turka. Bil je peti den meseca vinotoka, ko jo primahajo, pevájé glasno junaške pesme, bramboveev trume mimo Cmureka blizo starih Apač. Solnce je ravno zahajalo, ko naleté na oddelek turškega konjištva. Hitro ga v beg zapodé, zadej pa zagledajo utaborjeno turško vojsko. Ogleduhi so namreč bili Ahmetbegu izdali, da se Radgoni bliža pomoč. Pustivši toraj tisoč svojih pred mestom postavi vse druge čete na apačko polje. Dasi utrujeni, bi se bili kristjani najrajše z nevernikom hitro zgrabili, ako ne bi že zemlje odevala temna noč. Postavijo torej krog in krog goste straže, drugi pa poležejo k počitku. Le skrbni vitezki vojvoda se posvetuje z načelniki vso noč, kako razpostaviti vojsko in pribojevati si zmago. —

Brž ko napoči den, že stoji vojska kristjanov v orožji in bojnem redu. Na sredini razvrstil je Arnešt goste rede svojih Štajercev in se jim postavil na čelo. Na desnem krilu, hribom nasproti, izročil je brambo krepkim Slovencem iz Koroške in Kranjske dežele; na levem krilu proti Muri pomočnim rakovskim četam. Frangipan z lehkim hrvaškim konjištvom pa čaka na strani,

da bi o pravem času popadel sovražnika navprek. Poveljniki jašejo gor in dol osrčevajé vojake z glasnimi nagovori; a ni bilo osrčevanja treba, kajti že so gorela vseh srca poguma in željnosti, poskusiti se z nečloveškim Turčinom in ga tje pognati, odkoder ga je bila spaka prinesla. Z gromovitim vsklikom: „Bog z nami in sreča ju naška!“ planejo zdaj nad nevernike. —

Tudi Ahmetbeg je bil na boj pripravljen. Zanašajé se na veliko večé število svoje vojske ne dvoji nikakor, da ne bi zmagal. „Ne umaknite se dnes, in cela dežela s svojim bogastvom je vaša!“ s temi besedami jim srčnost in grabljivost podpihuje. In tisočkrat tisočeri krič „Alah!“ doni iz turških grl.

Nagel in silen kakor morsko valovje je Turkov naval; — ali kakor ob nepremakljivih pečinah se odbija na kópjih kristjanov. Prične se sedaj huda krvava bitva, pravo mesarsko klanje, da se zemlja tresé. Kakor mlateci s cepiči mahajo razkačeni vojaci po glavah sovražnikovih, da teče krv v potocih po zemlji.

(Nadalje sledi.)

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Politično stanje preteklega tjedna se da ob kratkem najbolj popisati, ako ga pojasnimo z naslednjo prisodobo: če namreč večji mlini vode nimajo, stojé kelesa in po mlinih je tiho! toliko bolj pa povsed žrne v lopah bobné. Velikim mlinom so podobni deželni in državni zbori; — poslednji so za praznike prenehali in tako je potihnil tudi hrup visoke politike. Tudi v delegacijah še ni politični pratikar, minister grof Andrassy, ust odprl, da bi radovednim delegatom pokazal čudesa svoje vnenje politike; le „rdečo knjigo“, ki obsega 64, neko grško pravdo, avstrijsko poslanstvo v Perziji in kupčijsko pogodbo s Francoskim zadevajočih listin je položil pred poslance v delegacijah, s čimur pa niso čisto nič zadovoljni, češ, da so to presuhoparne in dolgočasne stvari. — V tem pa, ko miruje začasno visoke politike mlin, delajo posebno po mestih, ki so središča nemško — liberalnega življa, žrne manjših politikarjev. V Ljubljani, Celju itd. so sklepali zahvalnice do svit. cesarja in vlade, da je volilna reforma potrjena. V Mariboru sicer niso zarad tega zborovali, pošlje pa mestni zastop zaupnico na Dunaj. Na Českem so storili ustavaki še stopinjo dalje: imeli so 9. t. m. pod Herbstovim predsedstvom posvet, kako pridobiti zmago pri direkt. volitvah. Sklenoli so, 16. maja sklicati v Pragi zbor vseh nemško — liberalnih županov, načelnikov okr. zastopov itd.; v vsakem volilnem okraju se napravi volilni odbor, središni odbor pa bo v Pragi pod Herbstovim klobukom. — Naj bi se le tudi Slovenci naučili od nasprotnikov, kako treba delati, da se do

zmage pride. Dela, težavnega dela bode pri bodočih volitvah v drž. zbor toliko več, ker nam bode pritisek uradnikov v vladinem smislu povsod nasproti delal.

Kakor se čuje, so vsi deželni predsedniki za prve dni maja na Dunaj v posvet poklicani. Ni nam treba omenjati, da gre za zmago vlade pri direktnih volitvah. Iz vseh strašanskih priprav je soditi, da se ustavaki zgube bojé, in da utegnejo dir. volitve pred m. oktobrom biti, dasi dunajske novine enoglasno volitve za ta čas nanzanjajo. — Če so federalisti modri, bodo nemudoma pripravili se za volitve, ki so silno važne in za Avstrijo odločilne. — Početkom m. junija prideta ruski in nemški cesar na Dunaj.

Iz ogerske delegacije na Dunaju prihajajo nepričakovani glasovi. Proti dosedanji navadi je fin. odsek blizo 5 milijonov vojnemu ministru prekrizal; vrh tega še pri vojnem brodnarstvu 2 1/2 mil. Magjari tudi nočejo privoliti „skupnim“ uradnikom, t. j. onim v ministerstvu vnanjih zadev. finane in najvišje računarije, plačilnega zboljška. Če to v delegaciji obvelja, si bodo ti uradniki enkrat poskusili, po čem da ima dvalizem „žmah“, kajti je naš državni zbor vsem drugim uradnikom zboljšek na plači privolil. — Brž ko ne bo pa zopet grof Andrassy pomočnik v sili in svojim rajakom dokazal, da tako ne gre, ker bi se nemškim ustavakom zamerili.

Skupni proračun za leto 1874 je takole postavljen: ministerstvo vnenjih zadev 3,742.690 gl., vojništvo 98,070.663 gold., vojno brodnarstvo 12,560.240 gold., fin. uprava 1,851.145 gld., najvišja računarija 126.855 gld. Na nas, srečne Takrajlitavce spada zevsema 98,671.783 gld., za lepih 5 mil. več od lani.

Za Koroško je imenovan nov deželni predsednik, grof Lodron, kterege priporoča „N. fr. Pr.“ z lepim spričevalom, da je pri tirolskih ustavakih vedno še v „dobrem spominu“. Bil je namreč za ministra Hohenwarta dež. predsednik na Tirolskem, ter je pomagal liberalcem, ki so hoteli redovnikom, služečim za profesorje v drž. šolah, pravico volitve v srenjski odbor vzeti, kar pa ministerstvo ni dovolilo. Vsled tega je Lodron odstopil in zdaj ga imajo Korošci. Srečo dobro!

Ogersko. Feldmaršallajtnant Piret, pomočnik poveljnika oger. narodne armade (honvedov), nadvojvode Jožefa, se je svoje službe odpovedal, kar je silno pomenljivo. Slo je namreč za to, ali je ogersko vojništvo samemu kralju ali pa, kakor je oger. vojni minister Szende poudarjal, tudi državnemu zboru pokoršine dolžno. Nadvojvoda in tudi cesar, ogerski kralj, so pripoznali poslednje, in general Piret je rekel: Tedaj pa — z Bogom! Tudi leta 1848 je bilo nekaj enacega; daj Bog, da se to zopet ne ponovi! — Zastran ogerske eskomptne banke se čuje, da se je hotel potrební denar iz — Berolina „ogerskim bratom“ ponuditi, če bi dunajski ustavašk

bogatini preskôpi bili. Ker so pa ti slednjič se udali, obdržé Prusi denar za se.

Razne stvari.

(Uradno strahovanje.) Velikonočni ponedeljek imelo je politično-gospodarsko društvo pri sv. Lovrencu blizu Ptuja občni zbor, kterega je pa pol. komisar Rupnik **ustavil**. Dopis nam je za ta list prepozno došel, torej povemo ob kratkem le glavni uzrok. Pismo od odbora povabljeni dež. poslanec, blagor. g. Herman, je govoril o svojem delovanji v dež. zboru in o drugih občno znanih stvareh. Naenkrat — brez vsega ugovarjanja — vstane g. komisar in reče: „Društvo (prav za prav le zbor) je razpuščeno!“ Kot poglavitni vzrok je navedel to, da g. Herman ni društvenik, kot gost pa govoriti ne sme!! — V tem se je g. komisar strašno prenaglil. Upamo, da bode prvosednik društva pravice dalje iskat šel.

(Iztisi društvene knjige: „Mala apologetika“) se razpošiljajo po dekanijah, da se nepotrebni poštni stroški ne delajo. Odbor prosi čč. gg. dekane in druge, na ktere so knjige adresirane, da blagovolijo po pridjanih imenikih knjige razdeliti. Družbeniki in bralci „Gospodarja“ pa se naj pri gg. dekanih oglasijo za knjige.

(Ista knjižica društvena) dobiva se pri č. g. pisatelju, dru. Lavoslavu Gregorecu v Mariboru s poštnino vred po 50 kr., brez poštnine po 40 kr. Slovenci, sezite po njej; nobeden je brez koristi bral ne bo; vsem bo pa veliko veselja donesla.

(Neki slepar), po imenu Fr. Vindiš, se potika med kmeti ter jih slepari s tem, da zna konjem mreno iz oces izrezati. Pri nas jih je več za 2 gld. vsacega opeharil, konji pa vidijo kakor poprej. Če se opisanemu poljubi, naj pride k meni poštenja si iskat. —

Jak. Sagadin, posestnik na Sestrzah.

(Kat. pol. društvo v Vozenici) napravi 27. dne t. m. občni zbor, h kateremu vljudno vabi odbor.

(Duhovske premembe v lavant škofiji:) V pokoj stopijo čč. gg. Ivan Šramel, župnik na Ljubnem; A. Klemenčič, župnik v spodnji Kungerti v sl. gor.; Fr. Jančar, kaplan v Negovi in Fr. Žajdela, kaplan pri sv. Antonu v sl. gor. — Prestavljeni bodo čč. gg. kaplani: Jak. Kočevar v š. Jur pri Rifniku I.; A. Vraz k sv. Križu pri Sladini II.; Fr. Pirkovič v Doberno; Jož. Sovič v š. Peter v Medv. selu; Flor. Vizovišek v Griže; Fr. Jug v Kozje; Ivan Kramberger k. sv. Antonu v sl. gor.; Jož. Propst v Hajdin; Fr. Jan v Marenberg; Karl Witmajer v Negovo; Fr. Polak v Šmartno pri Ptuj. — Prazni ostanete kaplaniji v Šmartnu pri Šaleku in v Šmartnu v Rožni dolini. — Umrla sta čč. gg. O. Lud. Pečko, minorit v Ptuj in Iv. Kosir, v začasnem pokoju v Vržeji. R. J. P.

Tržna cena pretekli teden	V Mari- boru		V Ptuju		V Celju		V Varaž- dinu	
	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.
Pšenice vagan	6	50	6	—	6	50	5	80
Rži	3	90	4	—	4	30	3	75
Ječmena „	—	—	3	30	3	80	2	80
Ovsa „	2	10	2	—	2	60	—	—
Turšice (koruze) vagan	4	20	3	70	3	80	3	60
Ajde „	3	50	3	20	4	—	3	65
Prosa „	—	—	3	30	4	—	3	—
Krompirja	1	50	1	40	1	80	1	55
Sena cent	1	50	2	—	1	30	1	40
Slame (v šopkih) „	1	40	1	70	—	80	1	40
„ za steljo „	—	90	1	20	—	60	1	—
Govedine funt	—	28	—	30	—	30	—	24
Teletine „	—	30	—	30	—	28	—	24
Svinjetine „	—	30	—	30	—	40	—	30
Slanine „	—	34	—	34	—	38	—	36

Loterijne številke:

V Trstu 12. aprila 1873: 53 82 6 9 81.

Prihodnje srečkanje: 26. aprila.

Razpis podučiteljske službe.

Na dvarazredni ljudski šoli pri Kapeli je podučiteljska služba z letno plačo 240 gold., z osebno doklado 60 gold., z poboljškom od okr. šolskega fonda 100 gold. in z naturalnim stanovanjem razpisana.

Prosilci, ki imajo biti nemškega in slovenskega jezika v besedi in pismu popolnoma zmožni, naj položijo svoje z dokazi zmožnosti podprte prošnje po predpisanem službinem potu naj dalje do 18. maja t. l. pri krajnem šolskem svetovalstvu v Kapeli blizu Radgone.

Okrajni šolski svet Gornjeradgonski

9. aprila 1873.

1—2

Predsednik: H a a s.

Oglas.

Na deželni sadjo — in vinorejski šoli blizu Maribora je služba 2. učitelja z letno plačo 300 gl., prostim stanovanjem in kurjavo, z letnim pavšalom 200 gld. za preužitek in draginsko doklado 20% od letnine, ktere je dež. zbor za leto 1873 dovolil.

Učitelj uči tvarine narodne šole, nadzoruje po predpisanem navodu rejence in pomaga ravnatelju pri gospodarstvu.

Prosilci naj vložijo svoje z dokazi sposobnosti podprte prošnje, in scer služeči učitelji po svoji prvi šolski oblasti, vsaj do 30. aprila t. l. pri zavodovem ravnateljstvu.

V Gradcu 28. marcija 1873.

2—3

Štajarski deželni odbor.